

DDR droeg steentje bij aan neerslaan Praagse Lente

[Achtergrond](#) - 23 maart 2018 - Auteur: Felix Bohr

Een halve eeuw geleden bloeide hoop op een hervorming van het socialisme op. Hoe de DDR in het neerslaan van die hoop verwickeld was:

De Praagse Lente duurde acht maanden. Hij begon in januari 1968, toen de 48-jarige Alexander Dubček de leiding van de KPC, de communistische partij in Tsjecho-Slowakije, overnam. De door hem aangevoerde hervormingsbeweging wilde een 'socialisme met een menselijk gezicht'.

Uiteindelijk maakte Sovjet-partijleider Leonid Brezjnev, hoofd van de staten van het Warschaupact, een eind aan de hoop op verandering. Eind augustus 1968 marcheerden troepen van Sovjets, Polen, Hongaren en Bulgaren Tsjecho-Slowakije binnen. Ze sloegen de Praagse Lente bloedig neer.

Daarbij was ook de DDR-leiding betrokken - slechts 23 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Op Tsjecho-Slowaaks grondgebied bereidden spionnen van de Oost-Duitse geheime dienst Stasi met propaganda de militaire invasie voor - in een operatie met de naam 'Genesung' (genezing). Het Oost-Duitse leger, de NVA, leverde logistieke steun aan de Sovjet-Unie en stelde honderden treinwagons voor het troepentransport ter beschikking.

Walter Ulbricht, de DDR-regeringsleider en voorzitter van de Oost-Duitse communistische partij de SED, had altijd al een hekel aan Dubček gehad. Hij ging van het begin af aan hard tegen de jonge idealist tekeer.

De hervormingspogingen van Dubček

Als Dubček op 5 januari 1968 partijleider van de KPC wordt, is snel duidelijk dat hij meer democratie wil. Hij streeft naar economische hervormingen en wil de bevolking bij zijn ideeën betrekken. Hij is van plan van de KPC een volkspartij te maken waarin de zaken niet van boven worden opgelegd, maar van onderaf worden mee bepaald. Sovjetleider Brezjnev is Dubček in eerste instantie welgezind. Hij kent hem persoonlijk en noemt hem liefdevol 'Sascha'. Maar de stemming slaat snel om, ook omdat de KPC-voorzitter in maart 1968 de perscensuur afschaft. Daarmee overschrijdt hij een rode lijn.

Bij een ontmoeting van de staten van het Warschau-Pact op 23 maart in Dresden eist Brezjnev van Dubček dat hij het machtsmonopolie van de KPC in stand houdt. De gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije beschouwt hij als het begin van een contrarevolutie. Voor het eerst overwegen de Sovjets een invasie. SED-leider Ulbricht stookt dat de solotoer van Dubček de andere socialistische broederstaten in gevaar brengt: "Onze gemeenschappelijke doodsvijand, het imperialisme, slaapt niet", zegt hij.

Begin april start de operatie 'Genesung', besloten door het hoofd van de Stasi Erich Mielke. Spionnen zwermen uit. Ze moeten in Tsjecho-Slowakije contact met "burgers met een politiek negatieve of weifelende instelling" opnemen en hen bewerken.

Spanningen nemen toe

In de zomer nemen de spanningen in Praag toe. Moskoukritische stemmen worden steeds luider. In juni 1968 tekenen gezaghebbende intellectuelen en kunstenaars het door de Tsjechische academie der wetenschap geïnitieerde 'Manifest van 2000 woorden', waarin ze vergaande hervormingen van de KPC eisen. Ze roepen op tot boycots en stakingen en dreigen een inval van Sovjettroepen met geweld te beantwoorden.

De DDR-leiding antwoordt op de oude vertrouwde manier op de vrijheidsambities: met propaganda. De radiozender 'Dresden' die in heel Tsjecho-Slowakije te horen is, stookt twee keer per dag in de eigen taal van de Tsjecho-Slowaken tegen "de inmenging van het imperialisme". Maar de poging heeft geen succes, ook omdat het de SED niet lukt geschikte sprekers te vinden.

Het bloedige eind

De Sovjetleiding pakt het professioneler aan - en bikkelhard. Ze maakt militair een einde aan de onrust in Praag. Op 20 augustus 1968 begint de inval. Ook 18.000 soldaten van het Oost-Duitse leger NVA staan klaar om mee te vechten. Toch doen zij uiteindelijk niet mee. Kennelijk is de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog toch nog te vers.

Maar de NVA helpt de Sovjettroepen op zijn eigen manier: Oost-Duitse grenstroepen bewapenen zich met bijlen en zagen om diep in de nacht protestspandoeken op Tsjecho-Slowaaks grondgebied te verwijderen. Ook de Stasi heeft het er druk mee: in de DDR vinden meer dan 2000 protestacties voor Tsjecho-Slowakije plaats, meer dan 500 DDR-burgers worden gearresteerd.

Ondertussen rijden Russische tanks door Praag. Op het Wenceslausplein gaat de bevolking woedend tegenover de tanks staan. De Praagse Lente eindigt in een

bloedbad. Meer dan honderd mensen komen om. Dubček wordt in Moskou vastgezet.

Terugdraaien van de hervormingen

Al snel begint in Praag een ijstijd. In het 'Moskouse Protocol' wordt het terugdraaien van alle hervormingen gedictéerd. Uit protest tegen het neerslaan van de Praagse Lente steekt de Tsjecho-Slowaakse student Jan Palach zichzelf op 16 januari 1969 op het Wenceslausplein in brand.

De daaropvolgende protesten verlopen vreedzaam. Een grauwsluier van lethargie ligt over de gouden stad. Die zal pas 20 jaar later oplossen.

Vertaald uit het Duits.

Dit artikel verschijnt in onze reeks naar aanleiding van het vijftigjarig jubileum van 1968.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/25422/ddr-droeg-steentje-bij-aan-neerslaan-praagse-lente>